

אוניברסיטת בן גוריון

החוג לפילוסופיה

מבוא לפילוסופיה מדינית

ד"ר ליאור ארז

[erezx@erezx@exchange.bgu.ac.il](mailto:erezx@erezx@exchange.bgu.ac.il)

שעות הקורס: ימי א', 13:00-16:00

חובות הקורס:

- קריאת הטקסטים לפני כל שיעור
- עבודת בית בסיום הקורס

**תכנית הקורס**

**חלק ראשון: מבוא**

שיעור 1: מהי פילוסופיה מדינית?

**חלק שני: על הצדקת המדינה**

שיעור 2: המצב הטבעי של האדם

- אריסטו, הפוליטיקה, ספר א', פרקים א'-ב' (מקורותיה ויסודותיה של המדינה)
- הובס, לוינתן, פרק י"ג (על מצבם הטבעי של בני האדם)
- לוק, המסכת השניה, פרקים א'-ב' (על המצב הטבעי ועל מצב המלחמה)
- רוסו, המסה על אי השוויון, חלק ראשון (ע"מ 121-160)

שיעור 3: האמנה החברתית (הובס ולוק)

- הובס, לוינתן, פרק י"ד-ט"ו (החוקים הטבעיים), י"ז (על האמנה החברתית)
- לוק, המסכת השניה, פרקים ח'-ט' (על ראשיתן של חברות מדיניות, ועל תכליותיה של חברה מדינית ושל הממשל)

שיעור 4: האמנה החברתית (רוסו וקאנט)

- רוסו, האמנה החברתית, ספר א', פרקים א'-ח'
- קאנט, "בדבר האמירה המקובלת: ייתכן שהדברים נכונים להלכה, אך לא למעשה", חלק שני (נגד הובס), בתוך מהי נאורות?: מאמרים פוליטיים (רסלינג, 2009)

## שיעור 5: נגד האמנה החברתית

- דיוויד יום, "על החוזה המקורי", "על מקורות הממשל"  
David Hume, "Of the Original Contract", "Of the Origins of Government"
- ג.פ.וו. הגל, פילוסופיה של המשפט, סעיף 75 (החוזה כביטוי של רצון שרירותי), סעיף 257-258 (המדינה היא ממשותה של האידיאה האתית)
- לב טולסטוי, "עבדות בת זמננו" (1900) [מבחר] בתוך אי ציות ודמוקרטיה

## חלק שלישי: על המשטר

### שיעור 6: המדינה האפלטונית

- אפלטון, פוליטיאה  
ספר ב' 368-379 (המדינה שבדיבור, מטרת המדינה)  
ספר ה' 471-473 (מטרת המחשבה האוטופית; המלך הפילוסוף)  
ספר ו' 488-489 (משל הקברניט)  
ספר ז' 514-518 (משל המערה)  
ספר ג' 414-417 (משל המתכות; השיתוף ברכוש)

### שיעור 7: המדינה ההובסיאנית

- הובס, לוויתן  
פרקים י"ח (על זכויותיו של הריבון), י"ט (על המינים השונים של קהיליה על יסוד כינון), כ"א (על חופש הנתנים), כ"ט (על הדברים שמחלישים קהיליה)

### שיעור 8: המדינה הרוסוביאנית

- רוסו, האמנה החברתית  
ספר ב', פרקים א' (הריבונות אינה ניתנת לניכור), ג' (האם הרצון הכללי עשוי לשגות), ד', (על גבולות השלטון הריבוני), י"א (על שיטות שונות של חקיקה)  
ספר ג', פרקים א' (על הממשל), פרק ג'-ה' (על סיווג הממשלים), פרק ט"ו (על הנציגים)  
ספר ד', פרקים א' (הרצון הכללי אינו ניתן לביטול), ב' (על ההצבעות), פרק ז' (על הצנזורה), פרק ח' (על הדת האזרחית)

### שיעור 9: המדינה המיליאנית

- מיל, על החירות  
פרק ג' (על האינדיבידואליות), פרק ד' (על גבולות מרותה של החברה על היחיד)

## חלק רביעי: על הצדק

### שיעור 10: הקניין הפרטי

- אריסטו, הפוליטיקה, ספר ב', פרק ה' (נגד ביטול הקניין הפרטי)
- לוק, המסכת השניה, פרק ה' (על הקניין)
- רוסו, המסה על אי השיוויון, חלק שני (ע"מ 161-177)
- רוסו, האמנה החברתית, ספר א', פרק ט' (על הנדל"ן)

### שיעור 11: צדק חלוקתי

- רולס, צדק כהוגנות
- סעיפים 2-6 (החברה כמערכת הוגנת של שיתוף פעולה, המבנה הבסיסי של החברה, המצב המקורי)
- סעיפים 23-25 (המצב המקורי, נסיבות הצדק, מסך הבערות)
- סעיפים 13-14 (עקרונות הצדק, בעיית הצדק החלוקתי)
- רוברט נוזיק "צדק חלוקתי", בתוך אנרכיה, מדינה ואוטופיה  
Nozick, *Anarchy, State and Utopia*, 149-164

### שיעור 12: שוויון של מה?

- אליזבת אנדרסון "מה הטעם בשוויון?"
- Elizabeth Anderson, "What is the Point of Equality?", *Ethics*, Vol. 109, No. 2 (January 1999), pp. 287-337

### שיעור 13: צדק גלובלי

- צ'רלס בייטס, "צדק ויחסים בינלאומיים"
- Charles Beitz, "Justice and International Relations", *Philosophy & Public Affairs*, Summer, 1975, Vol. 4, No. 4 (Summer, 1975), pp. 360-389
- ג'ון רולס, חוק העמים
- סעיף 4 (עקרונות חוק העמים), סעיף 8 (היררכיות הגונות), סעיף 10 (זכויות אדם), סעיף 15 (חברות מוחלשות) סעיף 16 (צדק חלוקתי בין עמים)